

Biografia Horsta Petriego: Uwagi dotyczące osoby i środowiska historycznego

Po wojnie

Po zwolnieniu z amerykańskiej niewoli wojennej w maju 1945 roku, absolwent rolnictwa Horst Petri powrócił do swojego miejsca urodzenia Pfuhsborn koło Apoldy. Szybko przystosował się do warunków panujących w strefie okupowanej przez Sowieców. Został członkiem partii LDPD (Liberalno-Demokratyczna Partia Niemiec - partia będąca częścią Frontu Narodowego w NRD), oraz członkiem FDGB (Federacja Wolnych Niemieckich Związków Zawodowych - jedyny związek zawodowy w NRD). W 1957 roku wstąpił także do Stowarzyszenia Wzajemnej Pomocy Rolnikom (VdGB). Petri przejął wiodące funkcje w szkoleniu kadr rolniczych: staje się jeszcze jednym z wielu szczególnie ambitnych kadrowiczów, działających w zgodzie z systemem. Przełom nastąpił w 1957 roku, gdy jego syn uciekł do Republiki Federalnej Niemiec. Od tego czasu był pod intensywną obserwacją państwowych służb bezpieczeństwa NRD. Stasi otwierało jego pocztę i zbierało materiały, aby móc oskarżyć go o "działalność antypaństwową". W 1961 roku Petri został aresztowany, a jego dom przeszukano. Jednak niewiele znaleziono na uzasadnienie zarzutów. Ale znaleziono księgę gości i zdjęcia z Grzędy, przedsiębiorstwa rolniczego SS w Galicji, które prowadził Horst Petri. Wyżsi oficerowie SS, policji i Wehrmachtu, a także żona szefa SS i Policji Galicji, Fritza Katzmanna, chętnie spędzali czas w majątku Grzęda. Prokuratura w Erfurcie zmieniła kierunek śledztwa: zamiast mającego gliniane nogi oskarżenia o działalność antypaństwową przeprowadzono dochodzenie i postawiono zarzuty o zbrodnie wojenne i zbrodnie przeciwko ludzkości. W sierpniu 1961 roku aresztowano również jego żonę, Ernę Petri. 10 września 1962 r. w Sądzie Rejonowym w Erfurcie rozpoczęło się postępowanie karne przeciwko im obojgu.

Gospodarstwa rolne SS na terenach okupowanych i żydowska praca przymusowa

Wkrótce po podboju Galicji przez Wehrmacht administracja cywilna przekazała 21 majątków rolnych dowódcy SS- und Policji (SSPF) Friedrichowi Katzmannowi. I tak na przykład, pod koniec sierpnia 1941 roku z 430-hektarowej posiadłości Uhersko, 5 km na północ od Stryja utworzono gospodarstwo rolne SS; Za Żydów wykorzystywanych tam jako robotnicy przymusowi odpowiedzialny był Feliks Landau. (Sandkühler, s. 309).

Gospodarstwa SS miały być pierwszym krokiem w kierunku "germanizacji" Generalnego Gubernatorstwa, która miała być realizowana w okresie od piętnastu do dwudziestu lat. Do zadań administratorów tych majątków(gospodarstw) SS należało zaopatrywanie wojska i administracji okupacyjnej w dystrykcie, dostarczanie żywności dla Rzeszy, "zabezpieczanie" produkcji rolnej z okolicznych wsi oraz zbieranie "kontyngentów". "Jeśli nie zostały one spełnione, lub zostały spełnione w niewystarczającym stopniu, wówczas SS-rolnicy mogli nałożyć...na całe wsie

drakońskie kary." (Heinemann, s. 391f.). Przydzielono im również zadania policyjne i walkę z "partyzantami".

SS-man Horst Petri przybył latem 1941 roku jako pracownik do posiadłości SS Lipica-Dolna (ukr.: Niżna Łyce), 60 km na północ od Stanisławowa (Iwano-Frankiowsk). Krótco potem został mianowany zarządcą w majątku SS Unterbergen (ukr. Pidhirne; 17 km na wschód od Lemberga). Wyższa grupa operacyjna SS pod dowództwem Bofingera miała swoją siedzibę w sąsiednich Winnikach (ukr.: Wynnyky, niem.: Weinbergen). Latem 1942 r. Mianowano go zarządcą gospodarstwa SS Grzęda (ukr.: Hryada), 14 km na północ od Lwowa. Jego żona Erna, która wraz z trzyletnim synem mieszkała dotychczas w Turynii, przeprowadziła się z nim do dworu w Grzędzie. Petri został doradcą 18 innych gospodarstw rolnych SS w dystrykcie Galicji i Krakowa. Asystowało mu dwóch innych esesmanów, Gebhardt i Frank. Początkowo w Grzędzie pracowali tylko Ukraińcy i Polacy z okolic: rolnicy, którzy byli zobowiązani do wykonywania pracy lub zostali skazani na pracę przymusową. W 1942 roku wielu Ukraińców i Polaków zostało przymusowo wysłanych do pracy w Rzeszy. "Wraz z wiosennymi żniwami 1942 roku, będącymi głównym przedmiotem zainteresowania polityki gospodarczej, zwiększyło się również wykorzystanie Żydów wschodniogalicyskich w rolnictwie". Administracja wielkich majątków i gospodarstw SS pilnie potrzebowały siły roboczej... Niektórzy pracownicy zostali przydzieleni przez rady żydowskie lub przybyli dobrowolnie, inni zaś zostali schwytani podczas łapanek. Coraz częściej normą stało się też umieszczanie żydowskich robotników w barakach w dużych gospodarstwach" (Pohl, Dieter; Ostgalizien, s. 200). Na Grzędzie rozmieszczono do 150 Żydów z Radziechowa. Musieli oni spać w stajni i dostawali tylko zupę jako jedzenie.

Terror Petrich w Grzędzie w świetle procesu w Erfurcie

„Mur berliński" został wzniesiony 13 sierpnia 1961 roku. Mur miał na celu uniemożliwienie mieszkańcom ucieczki z NRD, co było karane jako "nielegalne przekraczanie granicy". Przywódcy NRD oficjalnie nazwali ten mur "antyfaszystowskim murem ochronnym" i sugerowali "faszystowskie zagrożenie" ze strony Zachodu. Cztery tygodnie później otwarto proces Petrich. Budowa muru nie była w tym czasie powodem do rozpoczęcia procesu, ale zwiększała presję na usprawiedliwienie się, co wyrażało się również w doborze słów w wyroku. "Choć oskarżony został członkiem LDPD w 1946 roku, FDGB w 1947 roku i VdGB w 1957 roku, pozostał faszystą i przeciwnikiem socjalistycznego budownictwa w naszym robotniczo-chłopskim państwie ... Po upadku faszyzmu oboje oskarżeni nie wyciągnęli żadnych wniosków ze swojej zbrodniczej przeszłości. Wciąż opowiadali się za przywróceniem militarystyki i faszyzmu oraz widzieli swoją przyszłość w rozwoju Niemiec Zachodnich.

Postępowanie przeciwko Horstowi i Ernie Petri w 1962 r. w sądzie rejonowym w Erfurcie wykazywało znaczne naruszenia zasad konstytucyjnych, na co Wendy Lower zwróciła szczególną uwagę dzięki intensywnym, szczegółowym badaniom (Lower, s.

242-251). Oskarżenie opierało się na 17 zeznaniach świadków, w większości byłych ukraińskich i polskich pracowników na terenie gospodarstwa, a także na częściowo bardzo szczegółowych zeznaniach oskarżonych. Horst Petri został uniewinniony z niektórych zarzutów z powodu braku dowodów. Dziwnie brzmi argumentacja, na podstawie której Petri został uniewinniony od oskarżenia o przymus seksualny: nie można było ustalić, że "oskarżony działał z użyciem przemocy lub grożąc w tym momencie zagrożeniem życia lub zdrowia, kiedy zażądał od dwóch obywaterek ukraińskich, aby poszły z nim do lasu i odbyły stosunek seksualny. Zgodnie z wynikiem przesłuchania dowodów, poddały się temu dobrowolnie."

Wyrok BG Erfurt z 15.09.1962 (I Bs 8/62) i OG z 12.10.1962 (1 b Ust 185/62) jest udokumentowany w DDR-Justiz und NSV, Nr 1073a i b.

Przy zachowaniu należytej ostrożności w odniesieniu do dochodzeń, przebiegu procesu i propagandowych sformułowań w uzasadnieniu wyroku, następujące przestępstwa Horsta Petriego są dobrze udokumentowane:

- liczne, szczegółowe opisy złego traktowania ukraińskich i polskich mieszkańców wsi, które często miały miejsce przy najbardziej błahych okazjach, z wielką brutalnością i trwałym uszczerbkiem na zdrowiu
- wysłanie trzech ukraińskich chłopek do obozu Janowska, bo nie chciały przyjść do pracy. Petri miał nadzieję, że te trzy kobiety zostaną w obozie zabite .
- udział w polowaniach na Żydów, którzy uciekli z pociągów deportacyjnych i rozstrzeliwaniu złapanych (transporty do Bełżca w 1942 r., z Majdanka lub Sobiboru w 1943 r.).
- kilka morderstw dokonanych własnoręcznie i udział w dalszych egzekucjach zatrzymanych Żydów
- udział w rozstrzelaniu 15 ukraińskich chłopów, którzy dostarczali partyzantom żywność i podobno nie dostarczali produktów rolnych. Miejsce przestępstwa: gospodarstwo SS Wiesenberg
- ostrzelanie granatnikami ukraińskiej wsi Sashkov z powodu podejrzania o wspieranie partyzantów: 7 zabitych

Horst Petri został skazany na śmierć 15.9.1962. Sąd Najwyższy NRD odrzucił apelację w dniu 12.10.1962 r. - skazany został stracony.

Akcje eksterminacji w Grzędzie i żydowski ruch oporu

Ponieważ na procesie nie poszukiwano i nie przesłuchiowano żadnych żydowskich świadków, nie mogło być rozpatrywane na tym procesie maltretowanie i mordowanie Żydów - jedynie czyny zgłaszane przez ukraińskich i polskich świadków. Tak więc likwidacja obozu pracy przymusowej dla Żydów pod koniec 1942 roku nie była w ogóle omawiana. Rosnące wykorzystanie Żydów w rolnictwie spotkało się z niechęcią kierownictwa SS; po zebraniu zbiorów w 1942 roku zlikwidowano większość obozów pracy przymusowej dla Żydów na wsi. Tak więc, po zbiorach jesienią 1942 roku, około 150 Żydów z Grzędy zostało również wywiezionych do

obozu pracy przymusowej Janowska we Lwowie i do obozu zagłady w Bełżcu. Horst Petri jako zarządca gospodarstwa SS i jego pomocnicy z SS byli z pewnością zaangażowani w przygotowanie i przeprowadzenie tej akcji - ale nie było to przedmiotem postępowania karnego w Erfurcie lub nie było znane.

Wkrótce po likwidacji obozu pracy przymusowej dla Żydów w Grzędzie jesienią 1942 roku, Żydzi ponownie zaczęli pracować w gospodarstwie: latem 1943 roku było tam około 30 żydowskich robotników przymusowych. We wrześniu 1943 roku Polacy ze wsi powiedzieli im, że zostaną deportowani i zastąpieni przez "aryjskich" robotników dziennych. Niektórzy więźniowie zaczęli budować bunkry ziemne i kryjówki.

Odważniejsi utworzyli grupę bojową pod dowództwem Abrahama Schindlera; chcieli oprzeć się deportacji i zamordowaniu. 10 października 1943 r. duży oddział SS i policji otoczył budynek, w którym mieszkali Żydzi. Niektórzy z młodych Żydów rzucili się na żołnierzy. W raporcie policyjnym z 27 października 1943 r. napisano: "Podczas przesiedlania Żydów stawiali opór i zostali zastrzeleni. Trzech policjantów zabito, a dziesięciu zostało rannych. Ci co przeżyli zostali umieszczeni w obozie, z którego nie mogą uciec." (DALO 37-2-148, cytowane przez Honigsmana, s. 278). Także ta ostateczna likwidacja żydowskich robotników przymusowych w Grzędzie, w którą musiał być zaangażowany Petri, również nie została wspomniana w procesie w Erfurcie. Opór ten ostatecznie zakończył się niepowodzeniem, ale jako jeden z wielu przykładów obala twierdzenie, że wszyscy Żydzi poddawali się swojemu losowi bez walki. Istniał heroiczny żydowski opór, który często pojawiał się w beznadziejnych sytuacjach i powodował ofiary wśród wojsk okupanta.

Źródła: DALO R 35/11/5, u.a. Bl. 5: Aufstellung aller SS-Güter (Gebietsarchiv Lemberg)

Heinemann, Isabel: Rasse, Siedlung, deutsches Blut: Das Rasse- und Siedlungshauptamt der SS und die rassenpolitische Neuordnung Europas. 2013.

Honigsman, Jacob: Juden in der Westukraine: Jüdisches Leben und Leiden in Ostgalizien, der Bukowina und Transkarpatien 1933-1945. Konstanz 2001. Seite 277f.

Lower, Wendy: Hitlers Helferinnen. Deutsche Frauen im Holocaust. München 2014.

Pohl, Dieter, Nationalsozialistische Judenverfolgung in Ostgalizien 1941-1944. Organisation und Durchführung eines staatlichen Massenverbrechens. 2. Aufl. München 1997

Rüter, Christiaan, u.a. (Hrsg.): DDR-Justiz und NS-Verfahren. Band III. Verf. 1073 (S. 253-278)

Sandkühler, Thomas, >>Endlösung<< in Galizien. Der Judenmord in Ostpolen und die Rettungsinitiativen von Berthold Beitz 1941-1944. Bonn 1996.

USHMM, Encyclopedia of Camps and Ghettos 1933-1945, Vol. II: Ghettos in German-Occupied Eastern Europe. // hier vor allem die Informationen über den Distrikt Galizien, S. 743-854